

Szemethy Orsolya

Szemethy Imre

A bresciai hiéna

-részlet-

(népközeli film – noir)

A történet az 1850-es években játszódik, Londonban és Magyarországon: egy Szamos-parti uradalomban, Nagygécen.

A cselekmény alapjául szolgáló mítosz "főhőse" a magyar történelem legsötétebb figuráinak egyike: Julius Jakob von Haynau, aki a szabadságharc leverése után Nagygécen jut birtokhoz, valószínűleg vérdíj gyanánt. Ugyaninnen nősül, felesége magyar. A sors szörnyű bosszújaként kutyafejű lányuk születik, aki évekkel később kútba fullad. Miután Haynau nem magát, hanem a helyet érzi elátkozottnak, elhagyja Nagygécet, kastélyát és földjeit eladja egy Groszmann nevű gazdag zsidó kereskedőnek. Miután az új tulajdonosnak is kutyafejű gyermeke születik, úgy tűnik, tartós átok kering a falu felett. A környéken élők a kastélyt tekintik a rontás központjának, s amikor a zsidó kalmár is elmenekül, lerombolják azt. A kutyafejű lány szelleme azonban tovább kísért, a kutak magukhoz vonzzák a kisgyerekeket vizük ihatatlanná válik. A falu fokozatosan elnéptelenedik, átkozottságának híre gyorsan terjed, hiedelmek és rémmesék egész raja keletkezik.

Szereplők:

Juliusz Haynau, a titkos szervező, a kombináló elme, aki a köznapokon is stratégiában gondolkodik. Teste szikár és izmos a zubbony alatt. Bármit talál is ki, precíz és ambiciózus a végrehajtásban. Leváltása, nyugállományba helyezése, mellőzése rendkívüli módon, szinte a meghasonlásig bántja. Az odaadón kegyetlen táborszernagy, a munka nélkül maradt dolgos katona a civil élet terhei alatt törik meg igazán. Majdani tudathasadását vetíti előre az a benső harc, amit önmagával folytat, ezt a folyamatot siettetik mindinkább a borzalmas események, a torzszülött gyermek születése, az alvilág erőinek ellenállni nem tudó, vereségre ítélt személyiséggé való átalakulás tőle független kényszere. Így válik betegesen paranoiássá, bizalmatlanná mindenkivel szemben. Ezt a beszűkültséget szenvedélyes szigorúsággal próbálja ellensúlyozni.

Z . . . asszony, Haynau negyven éves felesége, akinek az utolsó pillanatban sikerül megvalósítania álmát, a családalapítást. Ez motiválja önfejűségét, bár sokan szeretnék lebeszélni erről a frigről.

Testi felépítésében sokban hasonlít Haynaura, ő is vékony, szikár alkatú. Szögletes vállai, széles arca, hosszú lábai nem éppen a korszak nőideáljának megfelelőek. Ápoló, gondoskodó típus. Mindent összerakni képes jellem, makacsul kitart elképzelései mellett, még ha a dolgok rendre más irányba is tartanak, inkább beleszakad, mintsem hajlandó lenne az ésszerű változtatásra.

Szerény szinten művészetkedvelő. Otthonában képek, melyeken görög vázákról másolt jeleneteken tökéletes testek hajladoznak.

Steinglock Gusztáv, harminc éves, ügynökkülsejű egyén. Ártatlan kíváncsisággal szemlélődik a világban, olyan lelki típus, akinek nincs fegyvere a sötét erők ellen, bizonyos értelemben tehát médium. A tekintetek rabja. Ez nem zárja ki azt, hogy veszélybe kerülve ne tanúsítson bátorságot, sőt ne szeretne mintegy tovább sodródva újabb viszontagságok elé nézni. Teljes szívvel és lélekkel vesz részt az eseményekben. Társaival, barátaival való viszonyában a személyes hasonlevőség dominál, nem a politikai hozzáállás. Londonban is csupán a magyar kolónia lelkesedése az, ami a feladat végrehajtására ösztönzi. Amint egyre jobban összefonódik sorsa a többiekével, úgy szab ki magának is újabb feladatokat. Nem a problémát látja, hanem a személyes drámákat, fokozatosan keríti hatalmába az elhivatottság érzése.

Zoltán, a parasztfiú. Merev, rezzenéstelen arccal képes elvégezni bármilyen munkát. Huszáros lendülete általában túl hamar kifulladás, elszámítja magát, de megpróbálja azt a látszatot kelteni, hogy jól végezte dolgát. Nem öli meg a bresciai hóhért, de összevérzi a kardját, hogy azt higgyék, megtörtént a leszámolás. Alacsony szinten, atavisztikusan szemlélődő, kicsit sunyi karakter, rövid távon lelkesedő. Véleménye a falusiakkal folytatott párbeszédeiből derül ki igazán. A szűkebb italkimérésben néha király is lehet. Külsejét tekintve nyalka legény, de ez csak az első benyomás, elől ugyanis hiányoznak a fogai. Bonyolultabb terv megértésére nem képes, érzékei lassúak a végrehajtáshoz. Ha rögtönöznie kell, tanácstalan.

Peturka Lázár (Dongó), a Haynau elleni merénylet értelmi szerzője, a Londonban összegyűlt társaság vezére. A szabadságharcban Klapka jobbkeze volt, a komáromi kapituláció után bujdosni kényszerült, majd a felvidéken szabadcsapatot szervezett, mely még a történet idején is tevékeny. Minden alkalmat kihasznál, hogy a bécsi kabinet ellen konspirálhasson. Családját Svájcban, a francia határ közelében telepítette le. Főnemesi ismerősei révén, akik hajlandóak anyagilag is támogatni az ellenállást, viszonylagos jólétet tud biztosítani a londoni magyaroknak.

Gr. Naláczy Benedek, erdélyi főúr, a függetlenségi eszme híve, aki véletlenül, lánya meglátogatása idején keveredik az összeesküvők körébe. Jogász végzettsége folytán racionálisan próbálja meggyőzni az elvakultakat tervük helytelenségéről, ő a politika színterét javasolja az osztrákokkal szembeni küzdelemre.

Otenár, a nyitrai béljós. Amolyan archaikus figura: pogány táltos, boszorkánymester, aki a Felvidéken tevékenykedik. Találgatások szerint neki köszönhetőek a Nagygécen

bekövetkezett horrorisztikus események. Ahol állatbőrrel bevont kordéja megjelenik, ott általában nagy gyülekezet támad, mert a nép hisz sámáni gyógyerejében.

A történet vázlatja.

A tenger felől hajó érkezik a Themze torkolatához. Egy fiatalember, Gusztáv száll ki hatalmas utazóládájával. Az Újvilágból érkezett, hogy felkeresse angliai barátait.

Londoni lakás, passzív ellenállásba kényszerült magyar urak kis csoportja tanácskozik a nagy ellenség, Haynau törbe ejtésének lehetőségéről. A körükbe érkezett Gusztávot, a (hiedelmük szerint) nagy világméret próbálják rávenni a terv kivételére. Szóba kerül az elbukott szabadságharc, a bosszú fontossága, és Gusztáv különösebb lelkesedés vagy rezonancia nélkül, szinte automatikusan elvállalja a küldetést. A megegyezés szerint Haynaut Magyarországról Londonba kell csalnia, ahol a gyilkosságot már – személyes érintettsége okán - a Dongó végezné el.

Gusztáv feladata tehát az előkészítés. Nagygécen úgy jelenik meg, mint orvossegéd, és a sörgyártás specialistája. / Haynau vérszomja mellett sör- és operamániájáról volt közismert. / Itt nemrégiben történt a furcsa tragédia: a "hóhéznak" kutyafejű, szőrös arcú lánya született.

A történet ezen a ponton visszakanyarodik a szerencsétlen gyermek világra kerülése elé. A "bresciai hiéna", miután a Császárság felmentette őt magas tisztségéből, a leigázott Magyarországon jut birtokhoz, értesülések szerint egy életfogytiglanra ítélt honvédezedes büntetésének enyhítése fejében. Az, hogy ez a birtok éppen a cári birodalomhoz közeli vidéken van, talán véletlen, talán a sors játéka.

Napsütéses őszi, szüreti multság és vadászat az úri társaságban. A szabadságharc ügye van terítéken. Majd mindenki önérzetes, a hangulat egységes a társaságon belül, az ellenállás szenvedélye, ha némán is, de tántoríthatatlan. Biztos és fellebbezhetetlen kiközösítés vár minden bizonytalankodóra.

Haynau, amennyire teheti, inkognitóban jár-kezel a környéken. Z . . . asszony, akinek rémlik ugyan valami, amikor megpillantja a köpenybe burkolózó férfit, megmutatja birtokát az idegennek. Szépsége utolsó hervadó virágával még sikerül felkeltenie az érdeklődést személye iránt. A szimpátia kölcsönös és ez túléli majd a felismerés pillanatát. Az asszony, vállalva a kiközösítést, társasága és a falubeliek megvetését, sőt gyűlöletét, kitart elhatározása mellett. Birtokát és ágyát is megosztja a Hiénával. A bizalmatlanság légkörét kivédendő Haynau új rezidenciáján főleg saját embereit alkalmazza, és ha kell, akár Grácból hozatja a hiányzó személyzetet. Ritkaságszámba megy, ha a falu, vagy a környék valamely lakóját szolgálatába fogadja.

Az első év a birtokon zsendárok, titkosrendőrök, villogó szemű parasztok, szolgálók és gyerekek hálójában telik, ekkor születik meg a "szörnyecske". A békés otthon látszata hirtelen felborul, és démoni légkör keletkezik az elátkozottak körül.

Egy közeli tanyán csendesesen éldegél Zoltán, a parasztfiú, érdeklődése kifogyhatatlan új szomszédjai iránt. Leselkedik az erdőben, a földeken, néha még a kastély ablakaihoz is elmerészkedik. Télvíz idején észrevétlenül figyelheti a benti életet.

Megérkezik Gusztáv, aki minden erejét, tehetségét Haynau megnyerésére fordítja. Fő témájuk a sörgyártás, és a mezői ipar, gyakran beszélgetnek a vadászat kellemeiről és az

újonnan futó operákról. Gusztáv melleleg említi meg, hogy tud egy londoni specialistát, aki jó eredményeket ért el az atavisztikus jegyekkel született gyermekek kezelésében.

A birtokon zajlik az élet, azonban úgy tűnik, mintha egyre inkább irracionális, sötét energiák irányítanák. Apró, de véres balesetek történnek napról-napra, hétről-hétre. Aki menekülni próbál, azt máshol éri utol az átok. Általában Z . . . asszony látja el a sebesülteket, Gusztávot viszont az ájulás környékezi, ha vért lát. Megbízói egyre sürgetik, neki azonban elsősorban Z . . . asszony gyanakvását kell kivédenie, aki női ösztönére hagyatkozva érzi a veszélyt. A német szolgálók félelmükben mind többen hagyják el a Haynau – házat, és lassan a faluban is kitudódik a szégyen: kutyafejű lány él a birtokon. Elterjed a hír, hogy a kutakban néha vér van víz helyett, és aki lenéz ebbe a tükörbe, kutyává változik.

Z . . . asszony rájön, ki is Gusztáv valójában, és nyilvánvalóvá lesz számára, hogy képtelen ezt a feszültséget elviselni. Azt hiszi, hibás döntése hozta az átkot magára és új családjára, nincs gyógyír a rettenetre, leginkább a kis kutyafejűnek szálltak tova a reményei, hiszen újabb ellenség férközött a közelébe.

Z . . . asszony kétségbeesésében öngyilkosságot követ el férje vadászfegyverével. Kislánya találja meg.

Haynau, Gusztáv és a kislány magukra maradnak. Elérkezett a megfelelő pillanat.

Utazás Londonba, ahol megghiúsul a merénylet, mert Haynau a Barclay-sörgyárban kialakult spontán tüntetés folyamán a rendőrség védelme alá kerül. Paradox módon rossz híre menti meg a pisztolygolyótól.

Megerősített őrizettel tér vissza egyetlen bizalmasa, Gusztáv kíséretében a nagygéci birtokra. Valódi londoni céljuk, a lánykán végzett operáció csak féleredményt hozott.

Megérkezik Peturka levele, amelyben utasítja Gusztávot a gyilkosság végrehajtására. Ő azonban képtelen erre. Ekkor talál rá a leskelődő szomszédfiúra, Zoltánra, akiben meglátja a merénylet lehetséges végrehajtóját. Fel kell szítania a fiúban lappangó szenvedélyt, és ez elég nehezen megy. Végül Gusztáv ellopja Haynau egyik kardját és a fiúnak adja, aki szemét bekötve földbeásott kakasokon gyakorolja a harci mozdulatokat. Kitűzik az időpontot. Gusztávot az utolsó éjszakákon rossz álmok gyötrik. Lázasan ébred a teljes sötétségben.

Haynau fekete hintón vágat az erdőn át hazafelé, császári egyenruhájában. Mezőkön, tölgyeseken keresztül, a határ hosszában. A Gécre vezető keresztútnál várja őt Zoltán, kivont karddal, vörös huszárruhában, akár egy madárijesztő.

Mielőtt azonban a kocsi a kereszteződéshez érne, megbokrosodnak a lovak, felborul a hintó. A Hiéna kizuhan helyéről a megvadult lovak patái alá . . . halálos sebeket kapva?! . . . A nagy kavarodásban úgy tűnik, hogy lesújtott a végzet.

Zoltán eszelős tekintettel, véres karddal támolyog be a faluba. A rézsisakos zsandárok azonnal letartóztatják, de a helyszínen csak az összetört hintót találják meg, a holttestet nem. Az egyik ló viszont teljesen össze van kaszabolva. A faluban ekkor elszabadulnak az indulatok. A porban játszó kutyafejű lányt, aki az utóbbi időben egyre távolabb merészkedett a kastélytól, azok a falusi gyerekek kapják el és dobják a kútba, akik eddig csak a kőhajításban jeleskedtek.

Az úgy hamar elül, gyanús titok veszi körül. A hatóságok nem állnak bosszút a félelmetes osztrák tiszt eltűnéséért.

Az uradalom elnéptelenedik, de a környéket szellemek járják. A terhes anyák iszonyodva várják, milyen ördögi test fog kipottyanni belőlük. Gusztávról elterjed a hír, hogy

Haynau "bérence" lett, s mintha ő is oka lehetne a kutyafejű gyermekek születésének, a gyakori jégverésnek és sáskajárásnak, az egyik magyar birtokos suhancokat bérel, hogy mielőtt vissza indulna Londonba, titokban hurcolják a pincéjébe, koncolják fel és szétdarabolt testét vessék a Szamosba.

Egy ház valahol, ismeretlen helyen, virágok, veteményes, a kert kőfalán elhízott macskák sétálnak, heverésznek. Bent, a félhomályba burkolt szobában a félkarú Haynau, öregen, gurulós székben egy macskát simogat lassú, katatón mozdulatokkal.

A bresciai hiéna

/népközeli film-noir/

2001. aug. – szept.

1. Nagygéc. A kastély és közvetlen környéke

alkony - külső

• Haynau / T.

Magas, szikár, kegyetlen tekintetű, abszolút cézári alkat. Viselkedése mindig katonásan szögletes, érzelmeit nyugállományba vonulása után főleg zenei téren vezeti le. Polgári öltözetét is úgy választja, hogy hadvezéri hatást keltsen. Néha minden átmenet nélkül gerjed haragra vagy roskad magába.

▪ **Rajzoló**

Bohém külsejű, középtermetű, szögletes mozgású szakállas figura, bársonyzekében, nagy sállal és baréttal..

A nagygéci kastély szélesen terpeszkedik a határban, sűrű akácossal körbevéve, kis sötét, rendezett folttal a kertben. Az egyik földszinti ablakban fények imbolyognak, visszafojtott gyermeki viháncolástól kísérve benézhetünk, mi is történik a szobában. Ott egy árnyékrajzoló tevékenykedik: Haynau mereven, cézári pózban ül székében, a mester pedig körülötte sűrögve-ugrálva készíti kellékeit az ideális munkához.

2. Ugyanott, a pajtában **kora**
este - belső

▪ **Kislány**

10 – 12 év közötti parasztyerekek, falusi öltözékben

▪ **Kisfiú**

A gazdasági udvarban álló pajta belseje. Egy aránylag tágas szegletben két gyerek utánozza az imént látottakat. A kislány szalmából tákolt kutyamaszkat húz a fejére, mielőtt modellt ülne. Fiútársa ügyetlen vonásokkal próbálja megrajzolni egy ormótlan zsarátnokdarabbal a fej sziluettjét az istálló girbe-gurba falán. Önfeledten kacagnak, amikor meglátják az eredményt. /

3. Ugyanott, az udvaron **kora**
este - külső

A kislány kiszalad az udvarra, és a kútba hajítja a szalmaálarcot.

-----
4. = F Ő C Í M

---

kút belseje

A sötétlő kútvízben lassan szétfoszlik a szalmasisak, de tompán dübörgő hangok és erősödő hullámozás kíséretében, mintha a pokol mélyéből merülne föl, egy valódi, rettentően vicsorgó kutyafej bukkan a felszínre. /

-----

5. Angliai kikötő

---

nappal - külső

▪ **Gusztáv**

Harminc év körüli, sovány testalkatú, álmodozó tekintetű szőke fiatalember. Külseje jelentéktelen, beszéde visszafogott tónusú. Karakterét tekintve ő a titokzatos rezonőr. Mérnöki foglalkozása révén precíz, gondosan és tisztán öltözködik.

▪ **Hordár**

Jól megtermett vörös hajú, középkorú ember. Tipikus kikötői figura, mozgása kissé lomha.

Egy hajó érkezésekor lejátszódó jellegzetes tumultus. Utasok, hordárok, matrózok tömegében megpillantjuk Gusztávot, aki igyekszik hatalmas utazóládájához megfelelő méretű szállítóembert találni.

GUSZTÁV

Hé, ember, mennyire taksálja ládámat a balmingtoni állomásig?

HORDÁR

Na lássuk csak, külsőre is tehetős a csomagja, uram, oszt megint, ha megemelem, ára is változhat, . . . úgy van! Adjon fél guineat, egye fene, de csak azért, mert úgy látom, ön se idevalósi.

GUSZTÁV

Nyert, ám ha kitalálja mely országban születtem, megduplázom a fizetséget!

HORDÁR

/ erősen vakargatja a fejét /

Nagyságod tán portugál?

6. London, közép-kertvárosi negyed: Bayswater, Paradise Street nappal - belső

▪ Peturka

A Londonban tartózkodó magyarok egyik vezéregyénisége. Köpcös, Görgey-szemüveges, kissé kopaszodó. Öltözéke enyhén maradi, kedveli a zsinóros mentét. Pulykatermészetű, vitatkozáskor hadonászásra hajlamos. Beszéde helyenként pórias.

▪ Gr. Naláczy

Ötven év körüli erdélyi nemesúr. Szakállas, szálfatermetű, jólöltözött. Kedveli a márkás szivarokat. Higgadt, józan természetű, a vitákban csillapítani igyekszik az elszabadult indulatokat.

▪ Kubinyi

Huszonöt éves, sovány, agilis ifjú. Az "égő tekintetű,forradalmár", aki szertelen, csapongó természet. Öltözéke divatos, haja kissé rendezetlen. Orgánuma kellemes.

Itt bérel viszonylag egyszerű házat Peturka Lázár, akinek konspirációs időkben Dongó a fedőneve. Jelenleg társaival együtt a Haynau elleni merénylet terveit szövögeti. Ehhez a kompániához csatlakozik mintegy fél óra múltán Gusztáv is. Élénk beszélgetés és vitatkozás a tágas nappaliban.

PETURKA

/ felindultan öklözi az asztalt /

Anyapult és hajpödrővas! Hányszor hangsúlyozzam, barátaim, hogy ez ellen a dögevő ellen bármilyen, akár nemtelen eszközök is bevethetők!

GR. NALÁCZY

Lassan a testtel, Dongice, ne oly forrón! . . . gondoljuk át a dolgot. Való igaz, hogy a kiszolgált táborszernagy, míg aktív volt, sok kellemetlenséget okozott nemcsak nekünk, hanem olasz barátainknak is, hisz véres nevezetét is náluk szerezte. Mi több, hiénatermészetét azzal is kimutatta, hogy csatában megholt bajtársaink egyikét kiföldeltetvén, tetemét felakasztatván próbált példát statuálni. De vajon nem elég-e, ha a meggyilkoltak szelleme éjente fölveri őt legmélyebb álmából, s kénytelen ezt suttogni magában: - Hóhér vagyok, naponta közelebb a gyehennához!

PETURKA

/ azonos vehemenciával, csípős tónusban /

Kedves grófunk talán bölcsészeti bájitalt fogyasztott ma reggel, hogy a sors kegyére bízsa a bestia lelkiösmeretét? Az a féreg bizonyára még a saját álmát is képes lenne vésztörvényszék elé idézni! . . . .Naponként, ha úgy tetszik . . . s az úgy menne neki, mint a karikacsapás, méghogy ne tudna alunni! Elélhetne, akár a holló. . . Most itt van az alkalom, hogy lecsaphatunk rá, s elszalasztani azt kapitális botorság volna a részünkről. Jó tervem van, miként nyilazzuk le a gonoszt!

KUBINYI

/ figyelmeztetőleg gesztikulálva /

Magam is amondó vagyok, ez ügyben Lázár oldalán az igazság. Hisz visszagondolva mindazon rémtettekre, amiket elkövetett, az ember úgyszólván levetkezi a józan mérlegelés képességét, s a szent bosszú nevében keresi az arányos reváns lehetőségét! És mi más lehetne ez, mint a halál?

/ általános hangzavar, melyből néhány érthető mondattöredék vehető ki: /

Úgy van, Úgy van!

Szemléljük csupán a nyers feladványt . . . .!

Le a dúvaddal!

Török és Gálfy vasban, nincs veszteni valónk!

Borjúpányvát a hóhérnak!

7. Utca és bejárat

---

nappal - külső

▪ Kapus

Idősebb, középtermetű, barna hajú, rekedten beszélő alak. Vegyes öltözékű, magyaros és angolos elemek egyaránt megtalálhatók a ruházatán.

▪ Flóri

Atléta termetű pirosposzsgás legény, huszonöt év körüli. Teljesen magyar viseletben, mintha otthon lenne, a szülőfalujában. Készséges, mókázó természetű.

A Paradise Street-re befut Gusztáv társzekere. Két apró termetű legény küszködik a hatalmas hajóládával, alig bírnak vele. Gusztáv kopog a főbejáratnál.

KAPUS

/ óvatosan kinéz, csak résnyire nyitva az ajtót /

Jónapot, uram. Kit jelenthetek be?

GUSZTÁV

Steinglock Gusztáv hajómérnök vagyok, Sitkei Károly tüzérezredes unokaöccse, most érkeztem Amerikából, de kérem, küldjön segítséget, mert ezek a fickók nem boldogulnak a poggyászzal!

KAPUS

/ szélesebbre tárva az ajtót, bekiált az előtérbe /

Flóri, jösszte, neked való falat érkezett!

/ kis várakozás után jól megtermett, betyáros külsejű legény ugrik ki az utcára, egyenest a ledőlni készülő utazóláda mellé, majd egyetlen mozdulattal, nevetve a vállára dobja, a két siheder hüledezése közepette /

FLÓRI

No, ténsuram, aztán mivel töltötte meg ezt a dobozát, csak nem pöhöllyel? Ihaj la!

/ föltáncol a lépcsőn, bokázik kettőt, és beviharzik a házba /

8. Ugyanott; folyosó és szoba

nappal - belső

▪ Nike

Jól öltözött, bodorbarna hajú fiatal nő. Mozgásán látszik, hogy nemcsak a könyvek világában otthonos, hanem a természetjárás is érdekli. Beszéde választékos, tónusa kritikus, élcélődő.

Ismét bent vagyunk, de most nem a nappaliban, hanem egy félreeső szobában, ahova Gusztáv véletlenül nyit be. Az asztal mellett fiatal lány ül, belemélyedve egy – külsejéből megítélhetően - tudós könyvbe. Mellette még több hatalmas könyv és papíroshalom.

GUSZTÁV

Bocsánat, kisasszony, bizonyára eltévedtem. Csak az imént érkeztem, és nem ismerem itt a járást. Sitkei nagybátyámat keresem, ha meg nem sértem . . .

NIKE

Azzal ugyan elkésett az úr, mert a nagybátyja két nappal ezelőtt Southamptonba utazott. Mint hallja azonban a veszett riadalmat két szobával arrébb, bizonyára szerény személyemnél üdvösebb társasághoz is csatlakozhat és megtudhat egyebeket. Ott van ugyanis a férfikabinet.

GUSZTÁV

Elnézést kérek Öntől, hogy még be sem mutatkoztam. Steinglock Gusztáv, hajómérnök.

NIKE

Naláczy Nike vagyok, apámmal érkeztem Erdélyből, . . . mint láthatja , a szépírói ritkaságokat kedvelem.

GUSZTÁV

Az irodalmat én is szeretem, de a kisasszonyt, úgy veszem észre, nehéz lenne túlszárnyalni. Bocsánat, de világért sem akartam a nevére célozni.

NIKE

Nocsak, Ön tájékozott a mitológiában?

GUSZTÁV

/ zavartan /

Csak egy kicsit . . . kissé . . . hogy világosan fejezzem ki magam . . . bocsánat, de most már megyek . . . elnézését . . . a világért sem zavarnám tovább.

/ kihátrál a szobából /

NIKE

/ utána kiált /

Isten vele, remélem, még találkozunk!

9. Ugyanott; nappali és társalgó

nappal - belső

Gusztáv zavarodottan, hátra-hátra nézve belép a nappaliba, ahol nemrég döntöttek Haynau sorsa felől.

PETURKA

Nicsak, megérkezett a brúderunk brúdere! Nem is sejteted, öcsém, mily nagyjelentőségű határozatra jutottunk épp a múlt percekben. Kimondtuk, kimondatott végre! És még Naláczy is beleegyezett! Óriási!
/ kezeit dörzsölve szinte reszket örömében /

Most már csak a kelepccét kell jól megépítenünk. No gyere, elmondom, miről is tanácskoztunk.

/ bizalmasan átkarolva Gusztávot, a sarokba vonja, ahol mindketten leülnek /

10. Ugyanott, a nappali egyik sarkában

nappal - belső

Gusztáv tanácstalanul, vértanúi elszántsággal hallgatja Peturkát, néha a társalgóban közlekedő személyeken felejtve tekintetét, mintha keresne valakit. Időnként bólogat, próbál újfent bekapcsolódni a beszélgetésbe.

PETURKA

Akkor tehát világos, hogy mire kérünk, fiam? Ez a mi társaságunk nem az örgrófok klubja ám! Veszélyes és nemes feladatod lesz. Meg kell környékezned a "Hiénát", és valamilyen ürüggyel ide csalogatnod. Tudd azért, hogy mik a mániái a nagybani hóhérláson kívül: a grandiózus és divatos operák, a méhészkedés, és a sörgyártás titkainak fürkészése. Ezért is szokott néha, bár teljesen kiszámíthatatlanul fölbukkanni itt,

Londonban. Azonban nekünk pontosan kell tudnunk, mikor érkezik, merre mozog, kikkel érintkezik, milyen programjai lesznek, épp azért, hogy minél precízebben le tudjunk sújtani rá a megfelelő pillanatban. A pénzzel ne törődj, szerencsére abszolút függetlenek vagyunk Pulszky uram kasszájától.

/ bizalmasan /

Privát hírforrásaim alapján célpontunk most Szatmárban időz, mégpedig von Trogenau néven.

GUSZTÁV

No de bátyámuram, miért épp engem szemelt ki, hiszen nekem jóformán semmi gyakorlatom az ilyesmiben. Pusztán az igazságérzet és hazaszeretet nem elégségesek e kényes feladathoz, és bár úgy érzem, rendelkezem ezen mozgatórúgókkal, mégsem érzem felkészültnek magamat ehhez a bonyolult szervezkedéshez.

PETURKA

Te vagy a legalkalmasabb, öcsém! Most érkeztél Amerikából, születésednél fogva kitűnően közlekedsz az osztrákokkal, anyád révén minden gyanún felül állsz, névtelenül vettél részt a szabadságküzdelemben, utána sikerült leleményes módon kimenekülnöd a biztosnak látszó egérfogóból Varasdnál.

/ jelentőségteljesen néz Gusztávra /

Ha jól tudom, még bujdosnod sem kellett! . . . Mennyi ideig is voltál oda? Mindegy, mindegy . . . passzusodat itt helyben megújítjuk, ellátunk mindennel, ami küldetésedhez szükséges, megadjuk azon személyek nevét és tartózkodási helyét, akiknél lelepleztetés esetén menedéket és oltalmat találhatsz. Nem nagy a kockázat, hidd el, nagyobb a dicsőség, amely tettettedet fogja övezni!

GUSZTÁV

Volna egy kérdésem, bátyám. Lehet, hogy megmosolyog, de árulja el, gróf Naláczy lánya tud ezekről a "tudományos kísérletekről", amik itt zajlanak?

PETURKA

/ pillanatra meghökkenve, mintha zavarban lenne, csak kis szünet után válaszol /

Hogy Nike? . . . Ugyan már, amice . . . hova nem vesztegetnéd a szívjóságot . . .

Később, később . . . majd világos lesz minden, most gyerünk.

/ felpattan, Gusztávot ültéből felkarolja, majd elindulnak /

11. Ugyanott, egy ablakmélyedésnél

nappal - belső

• Szegfi

Harmincas, középtermetű, kopott öltözékű íróféle, Petőfi-szakállal. A "Türelmetlenek" egyike, aki szeretne mihamarabb - akár legálisan, akár valami titkos küldetéssel - haza kerülni. Mondatai érzelmi visszafojtottságról tanúskodnak, mozgása hányaveti.

• Galgabérci

Huszonnyolc év körüli, alacsony termetű, vörösésbarna, közepen választott hullámos hajjal, szintén viseltes mentében. Foglalkozása ismeretlen. Természete melankolikus, ábrándozó.

Közjáték a társalgó egyik ablakánál:

SZEGFI

. . . mondják, változékony szelek fújdognak odaát. De látta, mint roskadozik itt a szentháromság?

GALGABÉRCI

A respublika mellé igazodna talán? Azt mondom, Vezúvon tanyázunk, jobb lenne ám Fürged-Pusztán kutatni a somlai pint származását.

SZEGFI

Úgy bezzeg, a gerillatáborban! . . . Én sem tudok mit kezdeni ezzel a mesterkélnt antikvitással. Csupa porcfigurák ezek az ánglisok, és úton-útfélen pöffeszkednek a patetikus reflexióikkal, mi meg leshetjük, mennyire telik meg a vājling az adományaikból. Szivaregylet, evezős-klub, mifene édenmalasztok.

GALGABÉRCI

Visszhangzik itt az ördög gyámfuvolója. És mi idézgetjük a sötét világot, . . . bár láthatnánk már odahaza a Dunaparton, . . . tudod, a korzón, Szerafin bódéjában . . . hóhérunk viaszfiguráját, ahogy csíkozott bőre ijesztően villog a sötétben. Befizetnék!

12. Ugyanott, padlásszoba

---

este - belső

▪ **Domi**

Alacsony, mokány fiú, kissé lassú felfogású, a többiek céltáblája. Mint ilyen, állandóan házkörüli zűrökbe keveredik

▪ **Legények**

A házban működő felsőbb tisztek beosztottjai.

Néhány markos legény, köztük Flóri cipelik Gusztáv óriáspoggyászát. Egyikük hirtelen megbotlik valami bődönszerű edényben, és elejti a ládát, aminek zárai föl pattannak és tartalmának nagy része kiömlik a frissen takarított padlóra.

FLÓRI

/ káromkodva, ijedten /

Hó, kurva ripitye, . . . te mafla, hát nem látsz a szemedtől?!

/ meglegyinti a vétkest /

Most aztán rajta, kapkodd és gyümöszöld, keservit a retkes famíliádnak!

/ együttesen próbálják visszapakolni a széthullott holmit, ami leginkább észak-amerikai és karibi törzsek kultikus tárgyaiból áll: öltözékek, fegyverek, kisebb mumifikált állatok, állatfejek, néhány totemszor; ezen kívül Gusztáv személyes ruhadarabjai: kabátok, kalapok, csizmák, illetve mérnöki eszközök /

DOMI

/ rámolás közben /

Né, ez olyan, mint egy rác főköttő! Megspékölve tollakkal.

FLÓRI

Adok én neked dupla rác taslit, de olyat, hogy teknőbe viszed haza, ha nem igyekszel! Huh, macskaláb!

/ kissé visszariad az egyik ijesztő múmiafejtől; a többiek kárörvendve kuncognak /

No, ezt ugyan jobb lesz hét lakattal elzárni . . . fura egy gusztus, annyi szent!

13. Ugyanott; Gusztáv szobája

este - belső

• Vékey

Joviális kinézetű, negyven év körüli, kedélyes, fürge járású alak. Ő Peturka jobbkeze, iratbizalmija. Jólértesült, tisztában van a londoni élet minden mozzanatával.

Gusztáv elhelyezkedik a szobájában, nyomogatással ellenőrzi az ágy kényelmességét, oldaltáskájából pár holmit vesz elő, és a kisasztalra rakja; kopogás hallatszik

GUSZTÁV

Tessék!

VÉKEY

Bocsánat, uram, Vékey Zsigmond, tiszteletére. Ezeket a bizalmas iratokat Lázár küldi azzal, hogy tanulmányozza tüzetesen.

/ átnyújtja, egy külön paksamétát pedig az asztalra helyez /

Itt pedig az operai műsorrend, . . .

/ nevetve /

. . . egyáltalán nem titkos, de kötelező. Kényelmes pihenést!

GUSZTÁV

Köszönöm, hálásan köszönöm.

/ Vékey távozása után leül és tanulmányozza a küldeményt /

Lássuk tehát . . . óh, a Mazzini- káté! . . .

/ a másik brosurát is megnézi /

“Perszephoné láncai”? Csak nem egy rémregény . . . ?

/ bele-bele lapoz, aztán fölkel, az ablakhoz siet, félrevonja a függönyt,
és az utcára kémlel /

14. Ablakon át az utca este :

belső és külső

Az ablakon át nézve, a félhomályban különös alakok tevékenykednek az utcán: egy magas egyházi méltóságnak látszó férfi két lovasnak ad át különböző nagyságú, gondosan csomagolt tárgyakat. A lovasok meglehetősen ágrólszakadtak, úgy tűnik, mintha gyerekek lennének. Amint megkapták a csomagokat, elvágtatnak. Az esti csendben élesen hangzik a távolodó patazaj.

15. Határmezsgye, kút melletti itató Nagygéc és Kisgéc között

nappal - külső

- **Legény**

Bojtárféle, cingár fiú.

- **Férfi**

Nagybajszú, napszíttá falusi, kopott betyárkalapban.

- **Hallgató**

Idősebb parasztember pásztorviseletben.

Ugyanazt a lódobogást halljuk, azonban most egyre erősödve, aztán hirtelen megszakad a trappolás. Letarolt akácos, poros, patanyomokkal

teli csapás. A kút melletti itatónál néhány falusi beszélget, néha-néha helyre igazítva a tolakodó marhákat.

LEGÉNY

Hallotta-é, az új uraságnál micsoda rémség történt?

FÉRFI

Na mondd, miket találtak ki megént az asszonyák, mert ne tagadd, azok lefetyeltek.

LEGÉNY

Akár azok, mégis igaz lehet, merthogy a doktor is nagy sietve jött, magam is láttam. Meghogy ordétást is lehetett hallani. . . . Coki, te!

FÉRFI

Na és aztán behívtak, mi? . . . hogy te legyél a hírharang, azt' dobold ki a nagy újságot!

LEGÉNY

Ne bizéljen már kend, csak annyit rebesgetnek, hogy a báró úr feleségének csutrája született.

FÉRFI

Méghogy csutrája! ne bolondozz, gyerek, hisz az oly ritka, hogy negyven éve szültek olyat legutóbb. De ha igaz, akkor se a mi csutránk. . . . Hóha . . . hó . . .

LEGÉNY

Márpedig igaz, mert a Fekete Julis, aki a bábának, meg a doktornak segített, látta a kis gebét. Azt mondja, olyan csupaszőr volt, meg hogy a feje leginkább a Petró Bá komondorát formázta, amikor az is kölyök vót. . . . Anyád istenit, Terka!

HALLGATAG

Délutánra itt lesz Otenár, ő majd kitudja, . . . a maga módján, meglássátok.

16. A nagygéci kastély belső szobája

délután - belső

• **Scherzwolder**

Ereje teljében lévő, kopaszodó, negyvenöt körüli megtermett alak. Kifejezetten felső-tiroli öltözékű, a hagyományos háznagyi kellékekkel. Fontoskodó természetű, hangja nőiesen vékony. Különös szokása, hogy amikor valamin töri a fejét, úgy veszi a levegőt, mint a harcsa.

Haynau / T. indulatosan szidja háznagyát.

HAYNAU/TROGENAU

Scherzwolder, mi ez az átkozott csörömpölés odakint pro continente?

SCHERZWOLDER

Méltóságos úr, megérkezett a faluba a nyitrai béljós, és most üti össze alkalmi sátrát. Ezt az Otenárt itt szentként tisztelik, és mivel a községi kaszálón ügyködik, nincs mit tenni, onnan még én sem tudom elzavarni.

HAYNAU/T.

Volnának bár vasasaim, . . . csak ügyeljen rá, hogy langszam, zer langszam . . . újszülött van a háznál.

/ gondterhelten leroskad a legközelebbi székre, magában mormog /

SCHERZWOLDER

Meglesz, kegyelmes uram!

/ katonás futással el /

HAYNAU/T.

/ egy törött vázához beszél /

Radikális orgánium . . . zene kellene. Hatalmasan áradó melódiák, hogy belerokkannának a zenészek, a direktor meg leszédülne . . . én majd megmutatnám, hogy van még a fortisszimó felett is. Hogy elnyomná ezt az átkozott . . . Kottára már nem is lenne szükség . . . kitiltanám!

17. Ligetes, füves tér, közel a kastélyhoz,

néhány árnyat adó zuggal

délután - külső

▪ **Otenár**

Különös kinézetű apóka. Öltözéke nagy része állatbőrökből szabott. Kalapja nyítt posztó, lábbelije erős szíjakkal van összehurkolva. Mellényéről különböző amulettek, csontdarabok, csengők lógnak. Derékszíján két zsugorított állatfej díszel. Kampósbotja szépen faragott. Járása komótos, mozdulatai bölcs megfontolásról tanúskodnak. Beszédében különböző nyelvjárások keverednek. Tekintete szúrós, ravasz, ugyanakkor jószágos. Az állatvilág minden rezdülését ismeri, bátran odaáll a megvadult jószág elé s percekben belül megszelidíti. Gyógymódot, jóvendölést mindenki tőle vár.

▪ **Falusiak**

Különböző alkatú és karakterű falusi népek.

Csődület a kastélyhoz közeli mezőn. Otenár alkalmi sátra körül már csoportosulnak a páciensek és báméskodók. Hogy mennyire tisztelik, kitűnik abból, hogy még a gyerekek is csak óvatosan mernek huzakodni egymással.

OTENÁR

Megjöttem, báránykáim, parazsat hoztam az égből . . . akinek a lábakörmit ennek a kondérnak a feketéjével megjelölöm, egészséges marad ezen év lefutáig. Csak gyertek, míg faggyút forralok, nem ám akárminyő gallyakkal!

I. FALUSI

Lehet, hogy ma nem kocát fog nyuvasztani, hanem valami szárnyas pipét. De abban biztosak lehetünk, hogy meglesz a foganatja. Eddig még mindég bevált.

II. FALUSI

Nyurga Petkónak is megmondta a múltkor, vigyázzon a hátramenetnél, oszt mi történt a szurdokban? . . . Hej, még a csigacsontja is mind odalett. . . . Petkó, Petkó !

I. FALUSI

Volt is ideje, na ne mondd már, hisz valósággal behúzták a csikók őtet, nem tudott mit tenni, nemhogy tanakodni. Oszt a lovakra ügyelt előbb, nem hiszed-e. . . de odasüss, mit csinál az öreg?!

OTENÁR

Készen van az égi fürdő, nékem dolgom akár semmi . . . lássuk miként mondatik, az legyen, ki elbukik.

/ három gyöngytyúkot hesseget egy köralakú porondon, elkapja közülük azt, amelyik elsőként megbotlik /

Megvagy hát, csicsör, véred nekünk nem köll . . .

/ kiereszti az állatvért két fehér cserépedénybe, mereven nézi a kirajzolódó ábrákat, nyögve mondja /

Szavam kevés, betűm fukar . . . kútba ne nézz, . . . rút szőr takar.

/ lassan a Haynau-ház felé fordítja a tekintetét, és rémülten folytatja /

Zsúp alatt hever a féreg . . . megérkezett ím közéték.

/ gyakorlott mozdulatokkal bemártja a gyöngytyúkot előbb a kondérban forró zsírba, majd hirtelen egy vizes dézsába, amitől a kis test viaszbáb-formába merevedik. Ekkor késével fölhasítja, és a gyomrot a belekkel együtt szakszerűen szétteregeti /

Szólj, mit akartál kikaparni, mi volt eddig gömböcédben. Lám, pityke is került, no meg iszalag . . . de mi ez, tán nem csikasznak haja?

/ akkurátusan egymás mellé rakosgatja a zúzából előkerülő apróbb-nagyobb darabokat, majd ötletszerűen levág egy hosszabb béldarabot és körbe keríti vele a gyűjteményt /

Jöjjön az, ki ordast látott legutóbb a házkörül!

18. A nagygéci kastély terasza

alkony - belső

• Hartzonay

Ötven év körüli, kövérkés testalkatú, Schubert-frizurájú. Öltözéke a vidéki orvos kívánalmainak megfelelő, állandóan csizmában jár. Műveltségét nem fitogtatja, az egyszerű emberekkel is hamar jó kontaktust tud teremteni. Hanghordozása kissé mesterkélt. Orvosi táskája díszes borítású koffer.

Haynau és a szülészorvos beszélgetése a kastély macskaköves belső teraszán, melynek szélén óriási platánfa áll, mint a kert legtekintélyesebb díszé. Nádszékek, asztal és még néhány kerti bútor; távolabb egy lócán néhány gyertya ég.

HARTZONAY

Tudja, méltóságod, ezek az úgynevezett atavisztikus dolgok egyelőre megfejthetetlen rejtélyt jelentenek a szaktudomány számára. Valahogy azt képzeljük, hogy talán mindannyiunkban ott munkál ez a visszaütési hajlam, értem ezen azt a születéskor öröklött potenciális lehetőséget, amit organikus determinációnak is szokás titulálni. . . . és további rejtély az epidermisz hirtelen elváltozása. Próbáljuk megérteni . . .

HAYNAU / T.

/ türelmetlenül közbevág /

Megérteni ezt a skandalumot? Klinikán tanulmányozni? Ugyan már, doktor, ez merő képmutatás! Tudja, hogy a hadseregben hogy oldottuk meg a hasonló problémákat? Mert ne tagadja, van olyan lelki lehanyatlás is, amit külsőleg észre sem veszünk, csupán a cselekedetek árulják el a kórt, és hasonló gyökerekből táplálkozik, mint ez a mi sajnálatos problémánk. Látszólag bivalyerős ifjú, és az első kézitusánál hopp! összeesik és a sutba menekülne, ha éppen lehetne! És azt mondom, ez nem egyszerűen gyávaság, doktor. Ez az önféltés legaljasabb formája! Úgyhogy mi ezeket a korcsokat azonnal, rögtönítélet útján kivégeztettük, úgy ám! Meg kellett tennünk, . . . meg kellett tennünk!

HARTZONAY

Tudja, báró úr, nehéz összehasonlítást tenni a hadi viszonyok és a társadalom polgári státusza között. Minthogy az említett fiatalember a

polgári közösségben hajlamánál fogva bizonyára minden összetűzést messze elkerülne, ezért elképzelhető, hogy jó mesterember, netán jogász, vagy művész lehetne, anélkül, hogy idő előtt kényszerülne megválni az életétől.

HAYNAU / T.

/ hümmög, mereven nézegetve jobbra-balra /

Lehet, hogy ebben igaza van. Apropos, nem tud itt a járásban, a megyében olyan úriemberről, aki érdeklődne az operairodalom iránt, netán a partitúraolvasásban is gyakorlott?

HARTZONAY

/ homlokát redőzve és simítgatva próbál kotorászni az emlékezetében /
Nem, nem, . . . hacsak, . . . jut eszembe, nemrég érkezett egy uraság Csengerbe, azt beszélik, egyenesen Londonból, valami Steinglück, vagy hogy is hívják, azt hiszem, . . . nem pontos a memóriám, de ha érdeklő méltóságodat, megtudakolhatom, mert úgy mondják, talán zenész az illető, . . . de erre sem mernék megesküdni.

HAYNAU / T.

/ kissé fölengedve, szinte barátságosan /

Londonból? Ez érdekelne. Tudja, itt az isten háta mögött, távol Gráctól, és ez a szerencsétlenség, éppen most, . . . kellene valaki, aki levenné a vállamról ennek a súlyos tehernek egy részét.

/ magában tűnődve /

Talán még a társalgói posztra is alkalmas lenne? Hm, . . . meglátjuk . . .

/ újra fennhangon /

Úgy megkérhetném, ugorjon be holnap Scherzwolderrel arra a hogy is mondta, . . . Zsengerre. Reggel ott lesz magánál, de kérem, kezelje diszkréten az ügyet, mert nem szeretnék nevetség tárgya lenni, ha utóbb amatőrnek, vagy szélhámosnak bizonyulna az illető.

/ türelmetlenül csenget /

Scherzwolder! Kísérje ki a doktort, és beszéljék meg az invitáció részleteit. Doktor! Köszönöm a hasznos információkat.

/ a szinte teljes sötétben hirtelen hátat fordít a kászálódó doktornak /

19. Orvosi szoba belseje

éjjel - belső

▪ Siheder

Nyurga, esetlen járású falusi kamaszfiú.

Pislogó mécsfénynél a doktor körmöl sietősen, majd behívja az ajtóban várakozó legénykét.

HARTZONAY

Gyorsan, fiú, egyenest Csengerre, az "Ezüst Kopó"-ba, ott Steinglock urat keresd, és csak neki, érted, csakis az ő kezeibe add ezt az írást. Azt mondd először annak az úrnak: *"lódarázs röpült a kertbe"*, mire ő azt fogja mondani: *"a zápor majd kihajtja"*. Jól jegyezd meg, csakis akkor adhatod át neki a levelet, ha pontosan ezt válaszolja. Érted? Nyargalj, ne kíméld lovadat!

20. Vendégfogadó étkezője

reggel - belső

▪ Mindenés

Középtermetű, negyven körüli, fúrge járású figura. Minden lében kanál, fecsegő típus. Járása táncfigurákkal tarkított.

A csengeri vendégfogadó világos étkezőterme kora reggel. Odakintről napraforgók és muskátlik látszanak; némi baromfizajgás. Gyér forgalom, Gusztáv egy félreeső asztalnál ülve a Wiener Zeitungot olvassa.

GUSZTÁV

/ odainti az egyik szorgoskodó pincérfélét /

Mondja, barátom, hogy lehet az, hogy ezt a nem is oly régen nyomott újságot itt olvashatom, járatják talán?

MINDENES

Óh, nem, uram, a helyzet az, hogy nemrég letelepedett a szomszédban egy tekintetes úr, egy nyugállományú katona, akinek előfizetése van a lapra, de valahányszor, és még hozzá azon a szent napon, amikor megérkezik, már ki is dobja. Azt mondják, egy óra alatt kiolvassa, azt annyi. Viszont, hogy kárba ne vesszen az értékes betű, a fogadónak szállító furfangos emberünk, aki, mivel gyakran jár fuvarban, áthozza, mi meg itt dicsekszünk vele, lássa, . . . ámbár nem a mi érdemünk.

GUSZTÁV

És megmondaná, mióta lakik itt az az illető?

MINDENES

Nem olyan régen, talán úgy fél éve érkezett.

/ Gusztávhoz hajolva, bizalmasan /

Hozott az talán vagy negyven cselédet is magával. Aztán azt mondják, nagy skandalum történt nemrég, merthogy a felesége valami - mifelénk úgy híjják – csutrababát szült neki.

/ kinézve az ablakon /

De ezer szerencséje van az úrnak, mert a nagygéci méltóság inspektora épp most érkezett. És fogyasztani is szokott nálunk. Engedelmeivel.

/ meghajol, majd kisiet a fogadó elé /

GUSZTÁV

/ az újságot összehajtogatva ujjaival megkeveri a hamutálcában heverő elégett papírmaradványokat, aztán visszafojtott hangon mondja: /

A bajonettek szerencséje . . .

21. Ablakkereten át

---

reggel - külső

Némajáték az ablakon keresztül. A vendéglős mozdulataiból egyértelművé válik, hogy akit keresnek, bent tanyázik az étkezőszalában./

22. Ugyanott, az étteremben

reggel - külső

Scherzwolder és a doktor lépnek be, és egyenesen Gusztáv asztalához sietnek.

HARTZONAY

Micsoda szerencse, hogy éppen itt találjuk az urat. Ha megengedi, és nem tartja alkalmatlankodásnak, beszédünk volna Önnel. Magam Hartzonay Ede, általános orvos volnék, ez az ember pedig egyik főrangú páciensem alkalmazottja, akinek nem messze innen van a birtoka, Nagygécen, ha talán tetszik ismerni a környéket. Nos, majd ő elmondja mindjárt, miért is jöttünk. Addig is, ha nem haragszik, fölhajtanék . . . / kuncogva mondja ki / . . . egy kupica fertőtlenítőt, tudja ez nálunk így reggelente szinte foglalkozási előírás. . . . Hé, Kutyi, a szokásost!

GUSZTÁV

Steinglock Gusztáv. Tessék, csak tessék, foglaljanak helyet az urak. Miről lenne szó?

SCHERZWOLDER

Rudolf Scherzwolder, tiszteletére. Afféle háznagy.

/ leül, kissé feszélyezetten /

Nos, tisztelt uram, a gazdám igencsak szeretné, ha a napokban meglátogatná őt, szívesen rendelkezésére bocsátja egyik könnyű hintóját is, hogy mindenféle kényelmetlenség nélkül átjuthasson Gécre. Akár most is eldöntheti uraságod, melyik nap lenne a legalkalmasabb.

GUSZTÁV

Köszönöm e kedves és nyílt invitációt. Meglepett ugyan, de üzenem a gazdájának, hogy örömet álllok rendelkezésére. Annál is inkább, mert majd' elunom magam itt Csengeren, jóformán már minden szögletet és bástyaormot ismerek, a tyúkketrecekről és komondorokról nem is beszélve, úgyhogy nem ártana egy jótékony kirándulás a környékre. No meg az úrra is kíváncsi vagyok. Hogy is hívják őt?

SCHERZWOLDER

/ kis szünet után, zavarban /

Trogenau, helyesebben Johann von Trogenau báró, instállok.

GUSZTÁV

Igen, igen . . . mintha már hallottam volna ezt a nevet. Akkor holnapután, ha megengedi, bevárnám itt a megígért kocsit.

SCHERZWOLDER

Úgy lesz, nagyságos uram, pontban kilenc órakor itt lesz a hintó. Azért egy fontos dolgot még el kell árulnom, ugyanis a gazda, . . . vagyis a báró úr öméltósága, azaz hogy az asszonyság . . . hogy is fejezzem ki magam, három hete született egy leánygyermekük, és . . . szóval . . . testi hibával, ami azt illeti.

GUSZTÁV

Óh, ne mondja! . . . felettebb sajnálatos és szomorú dolog. De köszönöm, hogy szólt erről, igen tapintatos, és előrelátó gesztus a gazdájával szemben. Akként fogok viselkedni.

SCHERZWOLDER

Köszönöm, uram. Akkor hát holnapután, tisztelettel.

HARTZONAY

/ lecsapja a második pohárkát az asztalra, fölkászálódik, és mintegy mellékesen odaveti: /

- Isten vele! Ám vigyázzon, ilyenkor valósággal rajzanak a lódarazsak erre a pocsék likőrre!

GUSZTÁV

/ kissé meglepetten, riadtan suttogja /

Tehát ő lenne az. A "Kuvik" . . . De miért kell ennyire áttételesen . . . ?

23. A nagygéci kastély belső kertje

dél - külső

Haynau és Gusztáv találkozása Verdi szellemében.

HAYNAU / T.

Isten hozta, uram, Nagygécen. Javaslom, toljuk félre az etikettet, foglaljon helyet szerény asztalunknál.

/ valósággal belenyomja Gusztávot a legközelebbi székbe, majd maga is leül és odainti a háznagyot /

Rudolf! Hozzon nekünk abból a felséges tállyaiból, Steinglock úr bizonyára nem ízlelte még az istenek italát, legföljebb csak hitvány kópiáját!

/ yisszafordul Gusztávhoz /

No, barátom, meséljen, úgy hallom, Londonban járt nemrég.

GUSZTÁV

Úgy van, valóban. Mire kíváncsi a báró úr?

HAYNAU / T

Nos, ami leginkább érdekelne, hogy mi újság a dalszínpadokon. Volt-e netán új bemutató az undorító Purcell-dömpingeken felül, amiktől az embernek már megérkezése előtt viszketegsége támad. Aztán Bécs, vagy Graz, ha érintette idejövet. Mi a tendencia?

GUSZTÁV

Ami azt illeti, tisztelt báró úr, Londonban manapság oly iszonyú operákat próbálnak a közönség nyakába varrni az új stílus jegyében, hogy az már szinte atrocitásszámba megy. A rend már a nyitány után felborul, néha még a szerencsétlen énekesek élete is veszélyben forog. Hadiállapotok, valóságos hadiállapotok . . .

HAYNAU

/ monologizálva /

Azt akár még szerethetjük is.

GUSZTÁV

Parancsol, báró úr?

HAYNAU / T

Semmi, semmi, csupán azon tűnődöm, mi mozdítaná ki az angolokat ebből a makacs újdonságkergetésből. Hajlamosak azok a fickók fölforgatni a tradíciókat, szétrombolni a harmónia függhetetlen értékeit. Szakadár banda, eh . . . de mit mondott, miféle szerzeményről is van szó?

GUSZTÁV

Volt szerencsém - bár így utólag talán balszerencsének nevezném – ott lenni a bemutatón, a Covent Gardenben. Egy bizonyos Richard

Watham a szerző, aki a kelta hősidőkről írt operát, s a színre vitelt néhány tehetős mágnás is támogatta, annak ellenére, hogy tudomásuk volt bizonyos mára történő utalásokról, ám a hideg zuhanyt a premieren kapták a nyakukba, amikor is félreérthetetlenül magukra ismerhettek, bár a szereplők, enyhén szólván is csak vademberinek nevezhető, - azaz hiányos - ruházatban énekeltek.

HAYNAU / T

/ meghökkenve /

Méghogy félig meztelenül, nahát, ez példátlan! Művészileg pózolni ilyenformán? Szinte hihetetlen!

GUSZTÁV

Úgy is van! Nem akartunk hinni a szemünknek, bár el kell ismerni, a zene megütötte a mértéket. Mint említettem, már a nyitány alatt kitört a riadalom, mivelhogy rendhagyóan, nyílt szín mellett zajlott. Akkor ugyan még nem tudtuk, kik is a háncs- és bőrruhákban cövekelő személyek, később azonban minden kiderült, s a bőkezű mecénások már az első felvonás vége előtt távoztak. Később, úgy hírlík, ők szervezték meg azt a gúnykampányt, aminek köszönhetően a komponistát azóta csak Dicky Badlam-nek nevezik.

HAYNAU / T

Badlam*, ez azért nem rossz. Méltó elégtétel, ha úgy vesszük. Egyébként minden a dirigensen múlik. Feltéve, hogy . . . amint mondta, a darab zenéje tűrhető, akkor a karmester - ha rendelkezik a megfelelő vasakarattal és elszántsággal – odáig kényszerítheti a hallgatóságot, hogy azok szinte vak tyúkként, pisszegés nélkül üljék végig a felvonásokat. Sőt, a szünetben mintegy hipnotizáltként járkáljanak! Csakis ez

-----

* A londoni örültekháza

számít, higgye el, a vasakarát! Volt alkalmam ezt az érzést tapasztalni a "Nabucco" grazi előadásán. Studlermann, az aztán tudott, . . . akár a gőzmasina! . . .

/ imitálja a mozdulatokat /

Nem ismert kegyelmet! Nincs még egy olyan pálcá Európában,
nemhogy még odaát, Albionban!

GUSZTÁV

/ kissé bizonytalankodva, érezni, hogy ingoványos talajra tévedt /

Megvallom, hogy zenei képzettségem a brácsairodalom nagyjainak
közepes interpretációjáig terjed, ám az operákat mindig is kedveltem.
Verdit idáig nemigen sikerült megszeretnem, az ő zenei világa túlzottan
melodramatikus számomra. Vilibald Gluck a kedvencem.

HAYNAU / T

Óh, a lovag! Igen, ő valóban a szív muzsikusa. Azért beszéljünk még
egy kicsit arról a Verdiről . . .

/ Az egész párbeszéd alatt lassan távolodunk a teraszon üldögélőktől,
úgy hogy az utolsó mondatoknál már a kertben vagyunk, egy
méhkaptár előtt, a beszélgetők már csak halvány sziluettként sejthetők
a távolban /

24. Ugyanott

dél - külső

Megérkezik Rudolf a kancsóval és drága poharakkal teli tálcával

HAYNAU / T

Hát maga merre járt ennyi ideig? Talán csak nem tévedt el a pincében
az évjáratok között?

/ félreérthetetlenül utánozza a slukkolást /

SCHERZWOLDER

Nem, dehogy, méltóságos uram, hanemhogy a tisztelt neje hivatott
sürgősen, ezért a késedelem.

/ rutinosan megtölti a poharakat /

HAYNAU / T

/ pillanatokig mereven bámul maga elé, majd lassan felemeli a
borospoharat /

Szép tónusú hangszer a brácsa. Proszit uraságodnak, és a meg nem rongált klasszikusoknak.

INZERT

/ "Waffen-Schein", azaz "Fegyverengedély vadászati célra" feliratú hivatalos okmány aláírási és pecséttel való hitelesítési aktusa. A dátum:

1 8 5 1